

SUSAN SMIT schreef een historische roman gebaseerd op feiten over het leven van Entgen Luijten, de laatste vrouw die in Nederland als heks werd berecht.

‘Eigenwijze, lastige vrouwen, dat vind ik de leukste types’

‘**H**et raakt je op een diep niveau. De oneerlijkheid ook.’ Susan Smit (47) wordt wéér boos als ze over haar nieuwe boek praat. Aan haar grote keukentafel vertelt de schrijfster hoe ze op de officiële documenten stuitte van het allerlaatste heksenproces in wat nu Nederland is. ‘En dan hebben we het over 1674, hè. Iedereen denkt: heksenvervolging, duistere middeleeuwen. Maar de grote heksenjacht vond plaats tussen 1450 en 1650. Dat is allang de Verlichting.’

Tussen 50.000 en 100.000 mensen zijn indertijd terechtgesteld, 85 procent was vrouw, vertelt Susan Smit. ‘En daar zitten de vrouwen die al bezweken onder de martelingen niet eens bij. Elk burgerrecht ging overboord zodra iemand werd beschuldigd van *malificia*, toverij, en de Inquisitie erbij werd gehaald. Terwijl in de gewone rechtspraak martelen al was afgeschaft.’

De heks van Limbricht is het geromantiseerde levensverhaal van Entgen Luijten, een bejaarde weduwe die altijd haar eigen gang is gegaan. In de liefde, in zaken, in familiekwesaties. ‘Dat zijn de vrouwen die werden aangewezen. Te zelfstandig. En dat maakt heksen eigenlijk de eerste feministen.’

Entgen heeft veel kennis van de natuur en plukt daar letterlijk de vruchten van. Vaak komen dorpelingen om raad of genezing. Na een paar ongelukkige voorvallen wordt ze beschuldigd van hekserij en in een kerker gegooid, waar ze onder vreselijke omstandigheden haar proces moet afwachten. ‘Maar het is geen heel zwart boek, hoor, met 250 loodzware pagina’s over haar lijden. Het gaat ook over hoe ze in de liefde stond, en over haar moederschap.’ Entgen leefde in een roerige politieke tijd, waarin diverse partijen streden om wat nu de provincie Limburg is. Er werden vuile spelletjes gespeeld. ‘Daardoor is het ook een soort thriller. De mensen waren volledig onderworpen aan adel en kerk. Ze was in zekere zin een politiek slacht-

offer: ze maakte het die Heren van Limbricht lastig door niet te bekennen, ook niet onder marteling. En zonder bekentenis was veroordeling onmogelijk. Entgen móet hebben geweten van het Roermondse massaheksenproces in die tijd – 63 op de stapel, twee per dag. Ik denk dat ze echt moet hebben gedacht: het eindigt bij mij. Dit móet stoppen. Het verbaast me dat ze niet allang een nationale heldin is. Maar zelfs de plaatselijke historici zeiden: we weten niet precies hoe het is geëindigd.’

‘Nou, ik wel,’ zegt Susan Smit. ‘Ik vond informatie die door de schepbank is genegeerd. Het proces is anders de geschiedenis in gegaan dan het heeft plaatsgevonden. Dus ik kon ook haar naam zuiveren.’ Daarbij heeft nazaat Peter Luijten genealogisch onderzoek gedaan naar zijn familie. Zo achterhaalde Susan Smit op haar beurt wat Entgens vader deed, waar haar oma woonde, hoe haar moeder heette, et cetera. Informatie over het dorp, de kasteelheren: alles heeft Smit onderzocht. ‘Natuurlijk heb ik het geromantiseerd. Ik wéét niet hoe haar karakter was, daar is geen archief van. Maar je kunt veel afleiden uit de keuzes die iemand maakt.’

Smit heeft veertien boeken op haar naam staan. ‘Dit is mijn zesde roman, maar het voelt als iets dat groter is dan mezelf.’ Haar personages – ‘altijd eigenwijze, lastige vrouwen, dat vind ik de leukste types’ – ontstaan beetje bij beetje tijdens het researchen. ‘Maar nu stond ze er in één avond!’ Via het boek kom je veel te weten over de natuur en over de heilzaamheid van

De heks van Limbricht verschijnt bij Lebowski € 22,99

‘Een vrouw met macht is verdacht’

kruiden. Leeft Smit zelf ook zo? ‘Nee zeg, ik ben een stadsmeisje. Al drink ik natuurlijk wel kruidentheetjes en zo.’ Het stadsmeisje woont in de Amsterdamse Jordaan met dochter Linde en zoon Goof. ‘Als ze niet bij hun vader zijn. Helaas is die relatie geëindigd.’ Intussen is ze alweer twee jaar gelukkig getrouwd met schrijver/journalist Onno Aerden. ‘Maar we wonen niet samen. Omdat we in twee huizen leven, is dat huwelijk een soort ademhaling, een dans: van elkaar af, naar elkaar toe. ‘Toen ik twintig jaar geleden *Heks* schreef, heb ik me laten

inwijden in de beginselen van de oude voorchristelijke Europese natuurreligie, want dat is het. Met deze term haal je het verschijnsel uit het gekke. In sprookjes is een vrouw met macht altijd corrupt. Stiefmoeder, ijskoningin, heks: een vrouw met macht is verdacht. Dit wantrouwen speelt machtige vrouwen nog steeds parten en dat moet afgelopen zijn!’ De schrijfster slaat nog net niet met de vuist op tafel. ‘Als je ziet hoe vrouwen in christelijke boeken – in alle patriarchale religies eigenlijk – worden beschreven, lopen de rillingen over je rug. Vrouwen zijn onrein, onmachtig, leugenachtig. Je ziet waar vrouwenhaat vandaan komt.’

Susan Smit bezoekt het kasteel waar Entgen gevangenzat en werd berecht, en wandelde over de heide, precies als Entgen deed. Het eerste exemplaar van *De heks van Limbricht* zal ten kastele worden overhandigd aan afstammeling Peter Luijten. ‘Ik vind dat ik het daar moet presenteren. Je moet het verhaal “teruggeven”. Ik zet ook een grote bos bloemen in die kerker.’

Een erbetoon aan het laatste Nederlandse slachtoffer van georganiseerde vrouwenvernietiging. ‘Vanuit Rome zijn nooit excuses gemaakt voor de gruwelijke inquisitoire praktijken onder leiding van de paus. We leven in een tijd waarin we een ander licht op de geschiedenis laten schijnen. Maar je kunt niet iets helen als je het negeert. Dat geldt ook voor deze op vrouwenhaat gestoelde periode. We moeten het erover hebben, de tijd is rijp. Entgen zou zeggen: de sterren staan goed.’